

Vzpomínky na cvokaře. Muž našel na okraji lesa otisk historie, zašel s ním do libereckého muzea

16. 02. 2023 13:28

Plastovou nádobu plnou kovaných hřebíků nedávno přinesl na recepci Severočeského muzea v Liberci jeden z jeho návštěvníků. Prý je našel na okraji lesa a považoval za ozdobné hřebíky z čalounění křesla. Ve skutečnosti však šlo ručně kované cvočky na podrážky bot, především vojenských bagančat, zvané šerky.

„Někdy pomůže nálezům muzejních předmětů náhoda, jako v tomto případě. Odborníci v našich muzeích dokáží, díky své odbornosti a zkušenostem, rozpoznat hodnotu takových předmětů a popsat je. Pokud se nálezci obrátí na muzejní odborníky, mohou někdy zachránit mimořádné předměty,“ uvedla Květa Vinklátová, náměstkyně pro kulturu, památkovou péči a cestovní ruch Libereckého kraje.

Cvokařské řemeslo se v českých zemích tradičně rozvíjelo od počátku 18. století na Podbrdsku, kde se hlavními centry výroby staly obce Hořovice, Mýto, Hostomice a Rožmitál pod Třemšínem. Vyráběly se zde nejrůznější druhy ručně kovaných hřebů, hřebíků, cvočků a dalších kovaných výrobků, které se dle velikosti a tvaru lišily způsobem využití. Tradiční dílenská výroba cvočků a hřebíků se na Podbrdsku udržela až do poloviny 20. století, teprve po druhé světové válce ji nahradila výrobní družstva.

Cvokařská dílna zvaná veřtat obsahovala mimo výhně s měchem, který jeden z cvokařů musel ovládat přes nožní páku, také špalek, jímž byl velký kámen se zapuštěnou kovadlinou, na kterém cvokaři zhotovovali své výrobky. Kovadlo i železný klín na nasazování formy byly na špalku po dvou, neboť řemeslníci vždy pracovali ve dvojici.

Historii této výroby detailně zpracovává expozice cvokařského řemesla v Rožmitále pod Třemšínem. Cvočky na podrážky bot se vyráběly především pro vojenská bagančata a největšího rozšíření užívání se pochopitelně dočkaly v obou světových válkách. Na podpatek se dávaly cvočky zvané švejdy, na špičku boty šerky a na zbytek chodidla se užívaly pifly. Cvočky nesloužily na vojenských bagančatech jen jako ochrana proti uklouznutí, v první řadě měly svůj účel ryze praktický – spojovaly podrážku se svrškem obuvi.

Získaný soubor cvočků bude zařazen do pomocného studijního materiálu sbírky obecných kovů, kde bude sloužit k prezentaci historie uměleckých řemesel veřejnosti a také jako srovnávací materiál pro badatele.